

سیمین دانشور نخستین نویسنده زن یک مجموعه داستانی بود

18 اسفند 1401

سیمین دانشور، مترجم و نویسنده مشهور ایرانی است، او در ۸ اردیبهشت سال ۱۳۰۰ در شهر شیراز دیده به جهان گشود. سیمین دانشور در خانواده‌ای که به طبقه ممتاز اجتماعی تعلق داشت به دنیا آمد. مادرش قمرالسلطنه حکمت، نقاشی زبردست و مدیر یک هنرستان و پدرش محمدعلی دانشور، پزشکی حاذق و مشهور بود.

سیمین دوره دبستان خود را در مدرسه ممتاز مهرآیین گذراند، او از همان کودکی به ادبیات و داستان علاقه زیادی داشت و خیلی زود با آثار کلاسیک فارسی و اشعار حافظ و سعدی آشنا شد. سیمین علاقه زیادی به سفرنامه ناصرخسرو و تاریخ بیهقی داشت. از سوی دیگر پدر سیمین با صاحبان دو کتابفروشی معتبر شیراز دوستی دیرینه داشت و آن‌ها کتاب‌های تازه چاپ‌شده‌شان را به محمدعلی دانشور هدیه می‌دادند.

اولین مقاله سیمین، *زمستان بی‌شباهت به زندگی ما نیست* نام دارد که در ۱۶ سالگی او نوشته شده است. در سال ۱۳۱۸ سیمین دانشور در رشته زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه تهران مشغول به تحصیل شد.

سیمین در دانشگاه تهران شاگرد استادانی نظیر ملک الشعرای بهار، علی اصغر حکمت، نصرالله فلسفی، احمد بهمنیار و لطفعلی صورتگر بود. او در سال ۱۳۲۸ با مدرک دکترای ادبیات فارسی از دانشگاه تهران فارغ التحصیل شد. رساله او *علم الجمال و جلال در ادبیات فارسی تا قرن هفتم* نام داشت، استاد راهنمای اولیه او فاطمه سیاح بود اما به علت فوت نابهنگام او، بدیع الزمان فروزانفر جایگزینش شد. سیمین در این دوران، کتاب *سرباز شکلاتی*، اثر جرج برنارد شاو را ترجمه کرد.

صادق هدایت با جلال و سیمین رابطه دوستانه‌ای داشت

پدر سیمین در سال ۱۳۲۰ فوت کرد و به همین دلیل مادرش از شیراز به تهران آمد، با وجود وضع مالی مساعد خانواده، سیمین تصمیم گرفت که کار کند. او در همان سال به عنوان معاون اداره تبلیغات خارجی در رادیو تهران استخدام شد، **احمد شاملو** و علی اکبر کسمایی از همکاران رادیویی او بودند.

سیمین احساس کرد که این کار با روحیاتش سازگار نیست و دو سال بعد از رادیو استعفا داد و با اسم مستعار *شیرازی بی نام* به نوشتن مقاله و ترجمه برای نشریات مختلف مشغول گردید. مرتضی کیوان از او خواست تا یادداشت‌ها و داستان‌های پراکنده‌اش را جمع‌آوری کند. در سال ۱۳۲۷ او اولین کتاب خود را شامل ۱۶ داستان کوتاه بود به نام *آتش خاموش منتشر کرد*. *آتش خاموش* نخستین مجموعه داستانی‌ای بود که به قلم یک نویسنده زن ایرانی منتشر می‌شد.

زهرآ طهماسبی نمینی در کتاب *جزیره نشین سرگردان* نقل کرده است که در سال ۱۳۲۷، هنگامی که سیمین در اتوبوسی از تهران راهی شیراز با جلال آل احمد روبرو شد. آشنایی اولیه و گفت‌وگوی آن‌ها به ملاقات‌های بیشتری انجامید و نهایتاً آن‌ها در سال ۱۳۲۸ با یکدیگر ازدواج کردند.

جلال آل احمد نویسنده و اندیشمندی شناخته شده بود و به خانواده‌ای مذهبی تعلق داشت اما خانواده سیمین مرفه‌تر و مدرن‌تر از خانواده جلال بودند. پدر جلال به این وصلت رضایت نداشت و روز عقد نیز در مراسمشان شرکت نکرد. یکی از مهمانان این ازدواج صادق هدایت بود. او با جلال و سیمین رابطه دوستانه‌ای داشت.

سیمین دانشور به دلیل فشارهای ساواک به عنوان هیات علمی استخدام نمی‌شود

سیمین دانشور در شهریور سال ۱۳۳۱ بورس تحصیلی دانشگاه استنفورد آمریکا را از طریق موسسه فولبرایت دریافت می‌کند و به ایالات متحده برای تحصیل در رشته زیبایی‌شناسی می‌رود. او در دانشگاه استنفورد نزد والاس استگنز، داستان‌نویسی را می‌آموزد و به گفته خودش در نوشتن داستان تحت تأثیر سبک نوشتاری والاس قرار گرفته است.

در این سفر سه ساله جلال همسرش را همراهی نمی‌کند. نامه‌های رد و بدل شده در میان این دو، بعدها در کتابی به نام نامه‌های سیمین دانشور و جلال آل احمد به وسیله انتشارات نیلوفر چاپ می‌شود. سیمین در هنگام تحصیلش در دانشگاه استنفورد علاوه بر نوشتن دو داستان کوتاه به زبان انگلیسی، کتاب‌هایی نظیر *باغ آلبالو*، *رمان بئاتریس اثر آرتور شنیتسلر*، *دشمنان چخوف* و *رمز موفق زیستن* نوشته **دیل کارنگی** را به فارسی ترجمه می‌کند. او سه سال پس از تحصیل در دانشگاه استنفورد به ایران بازمی‌گردد.

سیمین پس از بازگشت به ایران به کار تدریس در دانشگاه تهران مشغول می‌شود اما به دلیل فشارهای ساواک به عنوان هیات علمی استخدام نمی‌شود. علاوه بر این او در مدارس گوناگونی نیز به عنوان معلم به دانش‌آموزان درس می‌دهد. سیمین به مدت ۲۰ سال در دانشگاه به تدریس ادامه می‌دهد.

از دیگر فعالیت‌های سیمین دانشور پذیرش مدیریت نشریه نقش و نگار را می‌پذیرد. و در این مدت کم‌دی الهی سارویان، همراه آفتاب و داغ ننگ ناتانیل را به فارسی ترجمه می‌کند. در سال ۱۳۴۰ دومین مجموعه داستان سیمین که شهری چون بهشت نام دارد، منتشر می‌شود. این مجموعه شامل ۱۰ داستان کوتاه است.

در سال ۱۳۴۸ رمان سووشون که در زمره پرفروش‌ترین آثار ادبی فارسی معاصر است، موجب شگفتی و استقبال منتقدان شد. از این رمان تاکنون ۵۰۰ هزار نسخه چاپ شده است و آن را به ۲۱۷ زبان زنده دنیا ترجمه کرده‌اند. این رمان درون‌مایه‌ای سیاسی دارد و در آن به ستیز با قدرتمندان و صاحبان ثروت و سرنوشت مملوء از سختی دهقانان و کارگران اشاره می‌شود. منتقدان سووشون را مهم‌ترین اثر سیمین دانشور می‌دانند.

دو ماه پس از انتشار این کتاب مرگ جلال رخ می‌دهد و زندگی بیست ساله سیمین و جلال آل احمد با مرگ نا به هنگام او به پایان می‌رسد.

سیمین ۱۳ سال پس از فوت همسرش در سال ۱۳۶۱ کتابی به نام غروب جلال را منتشر می‌کند. بخش اول کتاب شوهرم جلال نام دارد. او این بخش را در سال ۱۳۴۱ و در زمان حیات همسرش نوشته است و در آن به جنبه‌های مختلف زندگی جلال می‌پردازد. بخش دوم این کتاب روایت‌گر روز درگذشت جلال از زبان سیمین است.

از سیمین دانشور بیش از ۱۰ ترجمه ممتاز باقی مانده است که می‌توان در بین آن‌ها به چهل طوطی، ماه عسل آفتابی و کتاب دشمنان چخوف اشاره کرد.

سیمین دانشور در همسایگی عبدالحسین زرین کوب

سه گانه سیمین، رمانی مشتمل بر سه جلد است جلد اول و دوم آن به ترتیب جزیره سرگردانی و ساربان سرگردان نام دارند. شخصیت‌های اصلی این داستان‌ها مراد و سلیم هستند که اولی چپگرا است و دومی گرایش‌های مذهبی دارد. رمان ساربان سرگردان در فضای اوایل انقلاب اتفاق می‌افتد و با شروع جنگ ایران و عراق و اعزام مراد به جبهه به پایان می‌رسد. سومین رمان این مجموعه کوه سرگردان نام دارد که هنوز منتشر نشده است.

شهری چون بهشت] به کی سلام کنم و انتخاب از دیگر مجموعه‌های داستانی سیمین دانشور هستند. به کی سلام کنم از داستان‌هایی تشکیل شده است که بیشتر مضمون سیاسی دارند و به فضای دهه پنجاه و اختناق حاکم بر آن دوران می‌پردازند. از پرنده‌های مهاجر بپرس در سال ۱۳۷۶ منتشر شد. این داستان‌ها مضامینی مربوط به انقلاب و جنگ دارند.

سیمین دانشور در اواخر عمر خود از بیماری‌های مختلفی رنج می‌برد و نهایتاً در ۱۸ اسفند سال ۱۳۹۰ بر اثر کهولت سن و ابتلا به بیماری آنفولانزا در سن ۹۰ سالگی دیده از جهان فرو بست. سیمین دانشور در قطعه هنرمندان بهشت زهرای تهران و در همسایگی عبدالحسین زرین کوب و فریدون مشیری به خاک سپرده شده است.